

מקורבן לרוצה

האם השיפוט המוסרי צריך להיות שונה כאשר הרוצה הוא קרבן התעללות ממושכת של הנרצה? על רקע מאבק ציבורי לשחרורו של יונתן היילו, שהורשע ברצח ירון איילין ונשלח לעשרים שנות מאסר, ידון בית המשפט העליון בערעורו ביום שני הקרוב

אחיזת עיניים
על טענתו של היועץ המשפטי כי חוק הלאום יפר את האיזון העדין בין יהודית לדמוקרטיה

חסרי השפעה
ח"כ קריב טוענת כי חברי המועצות המקומיות נטולי כלים הבחירות שלהם

צדק - משפט, דין והלכה
ראש הדסק המשפטי: ד"ר יהודה יפרח
מערכת: ליאת נטוביץ-קושיצקי •
עודו רכניץ • זאב קם • איציק וולף
עריכה: עידו פכטר • אברהם שפירא
גרפיקה: דב כריש
לתגובות: mishpati@makorrihon.co.il

עו"ד אייזנברג: גם אם לא היו הערות מיניות הוא הבין שהוא בסכנה לאונס. אם זו הייתה בחורה היו אומרים שהנושא המיני לא עמד ברקע? יש פה אפליה מגדרית"

המשך בעמוד 4

אחד התושבים. "יונתן גדל אצל אחותו. ברור שהוא מצוי בעמדה של חולשה". היילו העיד על עצמו שפחד מאיילין פחד מוות, ולא רק בגלל ההצקות הרגילות. שבועיים לפני הרצח הוביל איילין את היילו בכוח לפארק בנתניה. שם, בפניה נידחת, ביצע בו מעשה סדום. כעבור כמה ימים הוא עשה זאת שוב, ממש באותו אופן. היילו לא סיפר על הדבר לאיש. בריאיון לערוץ 10 אמרה אחותו של היילו: "אני לא רוצה לשאול אותו ככה עשו לך, הוא מתבייש. גם באתיפויה אסור לעשות ככה... בת וכן ככה, אבל בן וכן - אין דבר כזה, אצלנו אין. זו באמת בושה".

בליל האירוע ישב היילו עם חברו בפיוצייה, ופגש שם שוב את איילין. איילין דרש ממנו סכום של אלף שקלים, והם פנו לשוחח במקום סמוך. איילין הפנה להיילו את גבו כדי להטיל את מימיו, ולפני שהסתובב חזרה התנפל עליו היילו מאחור וחנק אותו בצווארו במשך דקות ארוכות. לאחר שאיילין נפל ארצה נטל היילו לבנה גדולה, השליך אותה על ראשו של איילין והכה בו באבן שוב ושוב. השוטרים שהגיעו למחרת לזירת האירוע ראו מחזה מחריד: גופתו של איילין הייתה מוטלת על הארץ, פניו היו חבולות, גולגלתו שבורה ואיבר מינו מרוטש.

בית המשפט המחוזי הרשיע את היילו ברצח בכוונה תחילה, עברה ההחוק מטיל עליה עונש של מאסר עולם. אולם סעיף

הגדול ביותר בארץ. הם מתגוררים בכמה שכונות, שאחת מהן היא קריית נורדאו. להערכת התושבים המקומיים, בשכונת המצוקה הזו נמצא מספר יוצאי אתיופיה הגדול ביותר בעיר. הרבה סמים, הרבה אלכוהול. התושבים מספרים על אווירה ציבורית המעניקה חיפוי ומעין 'הסכמה שבשתיקה' סביב מעשי העבריינות. "אם מישהו עושה לך משהו, נסה לפתור את הבעיה לבר. אם אתה פונה למשטרה, אתה נחשב מלשון, משת'פ, יותר גרוע מהשוטרים".

הנרצה, ירון איילין, היה דמות מוכרת בקריית נורדאו. בעל עבר פלילי של אלימות, סחיטה ואף אונס של ילדה בת 12. הוא היה אדם בעייתי, מספרים עליו בשכונה. נטפל להרבה אנשים, משפיל, סוחט. הייתה תחושה שמישהו צריך לשים להתנהגות שלו סוף. איילין נטפל להיילו כמשך תקופה ארוכה. הוא נהג לאיים עליו, להטריד אותו, לגבות ממנו כספים. 'דוקט' הוא כינה אותו בלעג, כינוי שדבק בו כפי כל השכונה שמשמעותו 'ילד סוחב קמח'. במציאות שבה החוק שורר, היילו היה מהחלשים ביותר. "החוק הוא מי שיש גב של חמולה מאחוריו, אבא, אחים, דודים", הסביר לי

טל רפאל

"ר" צית שהוא ימות?", נשאל יונתן היילו בריאיון לערוץ 2, זמן קצר לפני שבית המשפט גזר עליו עשרים שנות מאסר. "אני לא תכננתי את זה", השיב היילו. "אבל אחרי כל מה שהוא עשה לי ואחרי כל מה שעברתי, כן, רק רציתי שהוא ימות".

ריח העשן של מדורות ל"ג בעומר עוד נישא באוויר בבוקרו של יום ראשון ההוא, בתחילת מאי 2010. אירועי החג הסתיימו בטרדניה, בישרו הכותרות באתרי החדשות. "צעיר נמצא לפנות בוקר ללא רוח חיים סמוך למרכז המסחרי של שכונת קריית נורדאו בנתניה כשעל גופו סימני אלימות קשה", נכתב. "בזירת האירוע איתרו השוטרים אבן גדולה מגודלת ברם שבאמצעותה, ככל הנראה, רוסק פרצופו של האיש".

כמה שעות לאחר פרסום הידיעה הגיע היילו, אז בן 23, לתחנת המשטרה, והסגיר עצמו לשוטרים. "אני הרגתי את ירון איילין", אמר להם. השוטרים, שעוד היו טרודים בפענוח הרצח, לא האמינו לצעיר המבולבל שעמד מולם. "לך מפה ילד, לך", אמרו לו. "לא, באמת אני הרגתי אותו", חזר היילו על דבריו. השוטרים הביטו בו ואזקו את ידיו ורגליו.

התנכלות בלתי פוסקת
כעשרת אלפים יוצאי אתיופיה מתגוררים בנתניה, העיר שבה מצוי ריכוז עולי אתיופיה

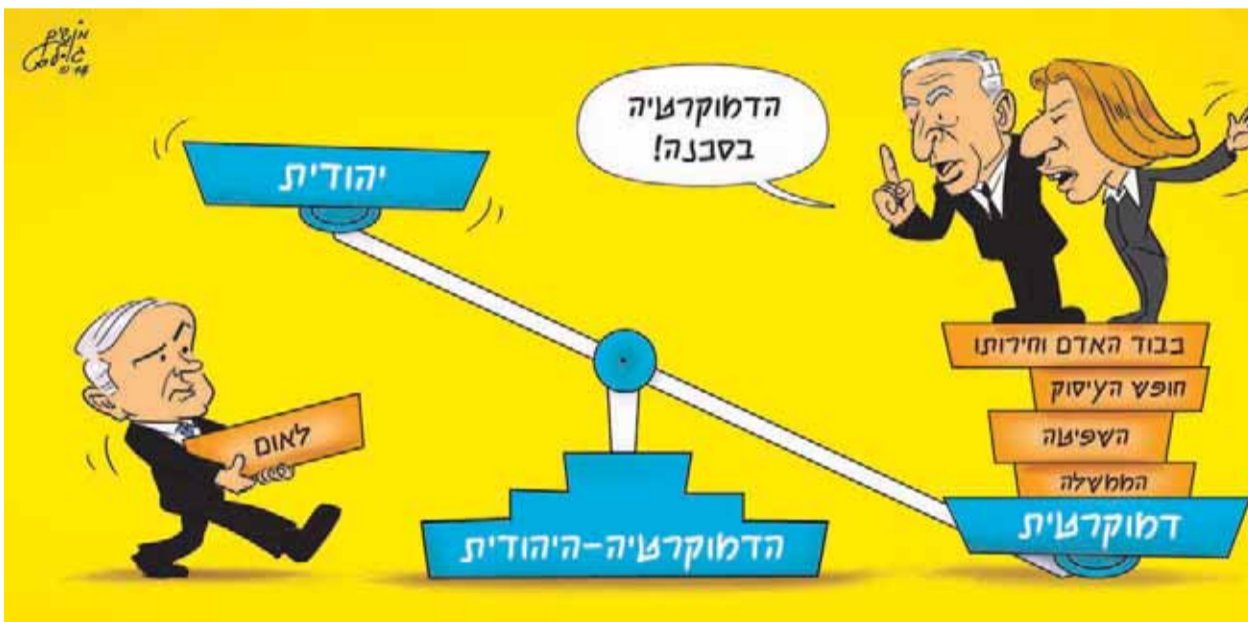

יהודה יפרח

היועץ העליון

התנגדותו של עו"ד וינשטיין לחוק הלאום מבקשת לשלול מחברי הכנסת את הזכות לחוקק חוקי יסוד. לא רק שהדבר בלתי חוקי ומזנוג לדרך שבה התקבלו חוקי היסוד הקודמים, הוא גם מקרין תחושת עליונות של פקודות שמעולם לא נבחרה באופן דמוקרטי

להרשות לעצמנו". כשמסתובבים ברחובותיה של שטוקהולם אפשר להתחיל להבין את הלך הנפש השוודית האנינה. אנשי הצפון בנו ציוויליזציה מושלמת. עיר מתוקתקת ממסד ועד טפחות, רחובות מבהיקים ונקיים, ארכיטקטורה אנינה ומוקפדת ואדיבות קרידה של נותני השירותים. אפילו ברכבת התחתית העירונית, החדישה וההרשית, האנשים מתנהגים כמו בספרייה. יושבים בנימוס עם הסמרטפונים או משוחחים בלחש. קרוב משפחה של מארחי הסביר לי בשכנוע פנימי עמוק שהואיל ואין שום הברל בין אף אדם בעולם לזולתו וזלת ההבניה החברתית, זהו רק עניין של זמן עד שהמהגרים המוסלמים יכירו בערכה של התרבות השוודית וישתלבו באינטגרציה מלאה במרקם החברתי. "מדוע העובדה שאני נולדתי פה והוא בסוריה נותנת לי זכות יתרה עליו", תהה.

איור: מושיק גולסט

העיוורון השוודי לא צמח משום מקום. החילוניות העמוקה של החברה הלבנה לא מאפשרת לה לזהות רגשות דתיים או לאומיים קשיחים, לא אצל עצמה ובטח שלא אצל המהגרים שבקרבה. הנפת הדגל המקומי נחשבת למעשה פסול, פשיסטי כמעט, שאפילו באזורי סמלי השלטון יש להמעיט בנוכחותו. כמחצית מהשוודים בטוחים שיש לבטל גם את מוסד המלוכה ש"עולה לנו כסף מיותר". הליברליזם ותפיסת השוויון מוטמעים בשכנוע פנימי עמוק שלנו כישראלים קשה אפילו לתפוס את זרם המעמקים האפל של הפונדמנטליזם ששוטף כיום את האסלאם הם לא מסוגלים לזהות, בטח שלא להבין. הבעיה היא שבאירופה כמו באירופה, ההתכחשות למציאות לא מחזיקה מעמד הרבה זמן. היום הם שוודים, אבל פעם הם היו ויקינגים, עקובים מדם ואכולים מאלימות. כשהתסכול המתמשך יציף את הלאימורע הקולקטיבי הזה על פני השטח, יהיה קשה מאד להכיל אותו. הניסיון ההיסטורי מלמד שקיים סיכוי לא מבוטל שמי שישלם את מחיר ההתפרצות המחודשת של הר הגעש האירופי, שלוחש כיום מתחת לפני השטח, יהיו היהודים. ■

yehuday@makorrishon.co.il

עיוורון חילוני

השוודים באמת מאמינים שאלפי המהגרים מסוריה ומעיראק ישתלבו בתרבות הליברלית המקומית. לא נראה שהם מבינים מהו פונדמנטליזם אסלאמי

שלישי בצהריים השבוע, פחות משלושה שבועות אחרי ההכרה של הממשלה החדשה ב'מדינה הפלשתינית', הפרלמנט השוודי היה נטוש למדי. באולם המליאה ישבו שלושה חברי פרלמנט מפהקים (מתוך 350), זאת למרות שהדיון עסק בשאלה שעומדת במרכז השיח הציבורי במדינה הסקנדינבית: מה לעשות עם אלפי המהגרים מסוריה ועיראק הנוהרים אל הארץ המובטחת בצפון הרחוק. מורגן ידנסון, שר המשפטים והמהגרים מהמפלגה הסוציאלי-דמוקרטית שזכתה לאחורונה בשלטון, הסביר למצלמות הטלוויזיה שאין שום דרך להתמודד עם גלי ההגירה המוסלמית. "אם המהגרים טוענים שבחורה לסוריה או לעירק הם חשופים לטבח או לעינויים, החזרה כפויה שלהם תהיה בגדר אלימות. את זה אנחנו לא יכולים

דמוקרטי". מסקנתו של היועץ ברורה: "הצעות החוק הפרטיות לוקות אם כן בקשיים מהותיים משמעותיים ביותר, ועל כן סבור היועץ המשפטי לממשלה כי אין זה ראוי שהממשלה תתמוך בהן". זוהי אחיות עיניים מתוחכמת. היועץ המשפטי יודע היטב כי היסודות הדמוקרטיים עוגנו בגדרות של ברזל באמצעות הפרשנות שנתנו בתי המשפט לחוקי היסוד הקיימים, וכי מטרת החוק הנוכחי איננה אלא להקים מעפר גם את היסוד היהודי של המדינה, שכיום איננו זוכה לשום הגנה חוקתית. הסעיף הרלוונטי שעליו דיבר היועץ נועד להשוות את חוק הלאום לחוקי היסוד הליברליים ולא להתגבר עליהם, כפי שוינשטיין טוען. בית המשפט העליון בנה במשך השנים קונסטרוקציה אדירה של זכויות המבוססות על חוקי היסוד הליברליים, והמצב כרגע הוא שזכויות האדם בישראל זוכות להגנה משפטית מלאה בבתי המשפט. הצעת חוק יסוד 'מדינת הלאום' אמורה להתווסף לחוקי היסוד הקיימים, ויחד אתם ליצור מפה חוקתית מאוזנת המחויבת הן למדינת הלאום היהודית והן לזכויות האדם של אזרחי מדינה זו. אם סבור וינשטיין שהרשות המחוקקת איננה רשאית לחוקק חוקים, שיואיל בטובו לנמק מדוע. אם הוא חושב ששיקול דעתו עדיף על שיקול דעתם של נבחרי הציבור, שיתכבד ויגיש מועמדות לכנסת.

יסוד הוא לא רק בלתי-חוקי, אלא גם עומד בניגוד חריף לצורה שבה התקבלו חוקי היסוד הקודמים - חוק יסוד 'חופש העיסוק' וחוק יסוד 'כבוד האדם וחירותו'. שני חוקים אלו, כפי שהזכיר השבוע ד"ר אביעד בקשי מפורום 'קהלת', הוגשו בכלל על ידי אמנון רובינשטיין, חבר סיעת מרצ שישבה אז באופוזיציה. וינשטיין מדבר על הצורך בליבון ציבורי יסודי של החוקים. אבל שני חוקי היסוד החביבים כל כך על השמאל הישראלי התקבלו לאחר אפס דיונים כמעט, שלושה חודשים בלבד לפני הבחירות. חוק יסוד 'כבוד האדם וחירותו' התקבל ברוב של 23 קולות נגד 21, כאשר רוב חברי הכנסת כלל אינם נוכחים במליאה. בהצבעה על חוק יסוד 'חופש העיסוק' 97 ח"כים כלל לא נכחו במליאה, וכפי שניתן ללמוד מהפרוטוקולים גם אלו שנכחו לא ממש הבינו את משמעותו והשלכותיו של החוק. אך הטענה המקוממת ביותר של וינשטיין היא האמירה הבאה: "המתווה שאומץ בהצעות החוק מכוון לשנות את האיוון שבין היסודות הדמוקרטיים לבין המאפיינים הלאומיים של ישראל... ולרדד את המאפיין הדמוקרטי של המדינה... בעוד שהיסוד הראשון, הנוגע להיות המדינה יהודית, זוכה לכולטות ופירוט, גודרות ההצעות את היסוד השני בתחום צר, בקובען כי לישראל 'משטר

ל נטייה הקלוקלת של היועצים המשפטיים לממשלה לפתח אינפליציה נפשית ומקצועית ולשכוח את מקומם הראוי במשטר דמוקרטי כבר התרגלנו. גם לחיבה שלהם להתערבות בלתי נשלטת במהלכי החקיקה של הכנסת ולשליפת חוות דעת אוטומטית של 'הלנו אם לצרינו' על לא מעט מהצעות החוק שעולות לדיון במשכן כבר התוודענו. אך הניסיון האחרון של יהודה וינשטיין השבוע לחסל באבו את חוק היסוד 'ישראל מדינת הלאום של העם היהודי' צריך להראיג. מבלי למצמץ קבע במשטמע היועץ המשפטי לממשלה ששיקול דעתו הפרטי קודם לשיקול דעתם של נבחרי הציבור, למרות שהם נבחרו והוא לא. הדילול הקשה שעברה ההצעה שהגיש בעבר אבי דיכטר, איננו מספיק ליועץ. וינשטיין כותב כי "קשה להפריי בחשיבותו וברגישותו של חוק יסוד אשר יקבע את הזכויות הקיבוציות של בני החברה הישראלית ויפרוט את המשמעות של עובדת היות ישראל מדינה יהודית. בנוסף להשלכותיו הברורות בתחום המשפטי, חוק יסוד כזה עתיד להשפיע על חייו של כל אזרח ותושב במדינה ועל פני החברה כולה, כמו גם על יחסי החוץ של ישראל". והוא צודק. אף שהחוק הוא הצהרתי בעיקרו, הנגזרות הפרשניות שלו עשויות להשפיע על קונפליקטים אחרים, כמו למשל חוק המסתננים שנפסל פעמיים וגרסה שלישית שלו מתגלגלת כעת במסדרונות הכנסת. מה מבקש היועץ? לכאורה לא הרבה: "משהממשלה מבקשת ליוזם מטעמה הצעת חוק ממשלתית, סבור היועץ המשפטי לממשלה כי נכון יהיה שסוגיה כבדת משקל זו תקודם בדרך זו, שבמסגרתה תיבחנה ברקדקנות המשמעותיות של כל תו ורג בנוסח המוצע. בעניינים מעין אלה אין לזלזל אף בקוצו של יוד". כלומר, היועץ לא רוצה שחוק היסוד יתבסס על נוסח של חברי הכנסת אלא על הצעה ממשלתית. הניסיון לסנדל את חברי הכנסת ולקבוע שהם לא ראויים לחוקק חוקי

זאב קם

מהומה פיקטיבית

סערה סביב חוק הלאום? מתברר שזנצוני הקואליציה הגיעו להסכמה בנושא עוד לפני ישיבת הממשלה. אז למה העניין התפוצץ? תשאלו את שי פירון; וגם – איזו הצעה חצתה את ועדת השרים לחקיקה לגברים מול נשים, ועל גלגוליו של פתק אבוד. סיכום השבוע בכנסת

החוק מצד שתי המפלגות. כבר בתחילת הדיון הבהיר נציג משרד המשפטים כי משרדו מתנגד לחוק, מה שהוביל את יו"ר הוועדה, השרה לבני, לעבור ישירות להצבעה על החוק. שרי ישראל ביתנו, יאיר שמיר ויצחק אהרונוביץ, השאירו פתק הצבעה בעד החוק, ובהצבעה עצמה שני שרי הבית היהודי, אורי אריאל ואורי אורבך, הצביעו גם הם בעד. יחד ארבעה קולות. גם בצד של המתנגדים נרשמו ארבעה קולות – לבני, פרי, גרמן ולבנת. כשיש שוויון, כוכור, ההצעה נופלת. אלא שאז נזכרו אנשי השר אהרונוביץ שיש שרה נוספת בוועדה מטעם ישראל ביתנו, פופה לנדבר, וטענו שגם היא השאירה פתק הצבעה בעד החוק.

בנקודה זו נדרש הסבר קצר. כדי להשאיר פתק הצבעה נדרש אחד משלושה – או לשהות בחו"ל, או להיות חולה, או להגיע לתחילת הדיון בהצעת החוק הספציפית ולהשאיר פתק אם השר בחר לצאת לפני סוף הדיון. "דעו, איך יש לה פתק?", תהתה השרה לבני ביחס לשרה לנדבר. "היא הרי הייתה מקודם בישיבת הממשלה בדיון על חוק הלאום, והצגה טוב מאוד את העמדה שלה. אז איך היא חולה?". מישו מהנוכחים זרק בתגובה כי "היא נהייתה חולה מהדיון על חוק הלאום", וגרר צחקוקים מצד היושבים סביב השולחן. במקביל פתחו בוועדה במסע חיפושים מהיר אחרי הפתק האבוד של השרה לנדבר, שכן הצבעתה הפכה לפתע לשוברת שוויון.

לאחר כמה דקות נשמעה קריאת השמחה של אחד מנציגי ראש הממשלה. "מצאתי", הוא קרא בקול ושלף את הפתק של השרה לנדבר, רק כדי לגלות שהיא בכלל כתבה בו את המילה "נגד". וכך, ברגע אחד, במקום שהחוק יעבור, לפתע התברר שהוא נופל. אצורדצו והתקשרו לשרה לנדבר כדי לשאול הכצקתה. מהעבר השני של הקו נשמע קולה המופתע של לנדבר, שטענה כי מדובר בטעות וכי היא בכלל בעד החוק. הורעת טקסט בהולה נשלחה לוועדה כדי לבשר על הצבעתה המעורכנת של לנדבר, בעד החוק. "צר לנו", השיבו פקיד הוועדה. "בזמן ההצבעה על החוק היה רשום על הפתק 'נגד', וכבר המשיכו הלאה. אי אפשר לשנות את זה". האופציה היחידה שנשארה לתומכי החוק היא להגיש ערר על הפתק ולקוות לטוב. ■

zeevk@makorrishon.co.il

צילום: מרים אלסטר, פלאש 90

נמצאת בעיצומה, ביקשה לסגור את הדיון. "אני מבינה את הראש שלכם", אמרה בחיך. "יאללה, בואו נצביע". החלוקה בהצבעה הייתה מובהקת – גברים מול נשים. השרים אורי אריאל, יובל שטייניץ ויאיר שמיר הצביעו נגד הצעת החוק, בעוד השרות ציפי לבני, לימור לבנת ויעל גרמן הצביעו בעד. השר יעקב פרי נמנע. במצב כזה של שוויון הצעת החוק נופלת ולא מקבלת את תמיכת הוועדה.

בעלת הפתק

אחת מהצעות החוק היחידות ראיות שנדרונו השבוע בוועדת השרים הייתה זו של ח"כ אורית פטרוק (הבית היהודי), המבקשת להחמיר באופן משמעותי את הענישה כלפי מי שפוגע בקשישים. על פי ההצעה, עברות המבוצעות נגד קשישים כגון פגיעה בגוף וברכוש, סחיטה, איומים, ומעשים נוספים, יגררו עונש כפול או עונש מאסר של עשר שנים (העונש הנמוך מבין השניים). הדיון בוועדה אמנם היה קצרצר, אך הוא כלל מסכת ארוכה של טעויות, בלבול ורגעים, מהסוג שמתאים יותר לסדרה 'פוליטוק'.

עוד קודם לדיון הושג סיכום בין הבית היהודי וישראל ביתנו על תמיכה בהצעת

השרים. בדיון עצמו טען השר יובל שטייניץ (ליכוד) כי מדובר בהצעת חוק שיכולה ליצור מצבים אבסורדיים. "האם גם בשמות של פרחים וצמחים יהיה צורך לבחור שמות שהם בלשון נקבה?", תהה שטייניץ בלגלוג. "בחלון קיימת שכונה על שם זוכה פרס נובל. אם מסתכלים על רשימת זוכי פרס נובל אצלנו, כמה נשים אפשר למצוא שזכו בפרס? האם לא נוכל להקים בחלון שכונה שקרויה על שמו של זוכה פרס נובל בגלל שאין 40 אחוז נשים שזכו בפרס?"

יו"ר הוועדה, השרה ציפי לבני (התנועה), לא התרגשה יותר מדי מדבריו של שטייניץ והשיבה כי הצעת החוק חלה על כל שטחי העיר באופן כללי ולא בתוך השכונות עצמן. "זה עובר על כלל העיר ולכן ניתן להגיע לאיזון", הסבירה. "חוזי מזה, החוק חל רק על רחובות שקרויים על שמות של אנשים". שטייניץ לא הסתפק בתשובות שקיבל. "נגיד שרוצים לקרוא לרחובות על שם של ראשי ממשלות", ניסה שוב. "כמה ראשי ממשלה נשים היו פה? מאיפה יביאו 40 אחוז ראשי ממשלה עם שמות של נשים?". השר אורי אריאל (הבית היהודי) הציע רעיון משלו. "זה בסדר", אמר, "אפשר לקרוא על שם ארבע אימהות ושלושה אבות". לבני, שהבינה שתחרות הרחקות

אבל ההסבר הזה נשמע יותר כמו פיצוץ על כלום. גרסה אחרת, מעניינת יותר, מדברת על כך שההסכמות שהושגו בין הליכוד, הבית היהודי והשר פירון היו אולי נחמדות, אלא שאיש לא הסמיך את השר פירון לקבל החלטות בנושא מטעם יש עתיד. הוא פעל שם על דעת עצמו. כאן כבר מתגלה טפח מהבלגן שמתרחש בימים אלו לא רק בין סיעות הקואליציה, אלא גם בתוך יש עתיד עצמה.

רחובות נשיים

מה דעתכם על הצעת החוק הבאה: כאשר עירייה מעניקה שמות לרחובות היא תידרש לכך שלפחות ארבעים אחוז מכלל הרחובות שנקראים על שם רמיות, ייקראו בשמותיהן של נשים. הצעת חוק כזו הוגשה על ידי ח"כ מרב מיכאלי (העבודה), ועלתה השבוע על שולחנה של ועדת השרים לענייני חקיקה. מיכאלי החתימה את מרבית חברות הכנסת מכל המפלגות על הצעת החוק, כאשר אף חבר כנסת מהמין הגברי אינו חתום עליה (ככל הנראה מתוך בחירה של יוזמת החוק). "כנראה שמרב מיכאלי פשוט מעוניינת שיקראו רחוב על שמה וזו דרכה להעביר את המסר", אמר בחיך אחד משרי הממשלה, רגע לפני שנכנס לדיון בוועדת

צמד המילים 'חוק הלאום' הפך השבוע לביטוי השגור ביותר על שפתי הפוליטיקאים שלנו. הניחו בצד את העובדה שהצעת החוק הזו קיימת כרגע בחמש גרסאות שונות, וכשמישהו אומר 'חוק הלאום' הוא אפילו לא טורח להסביר לאיזו מהגרסאות הוא מתכוון. הדבר המעניין הוא שמשבר חוק הלאום איננו אלא משבר מדומה ופיקטיבי, שבעלי אינטרסים החליטו להעצים אותו מסיבותיהם שלהם.

ביום רביעי שעבר התכנסו בלשכתו בכנסת של שר החינוך שי פירון ארבעה אנשים: פירון עצמו, חברת מפלגתו ח"כ רות קלדרון, יו"ר הקואליציה ח"כ זאב אלקין (ליכוד) ויו"ר סיעת הבית היהודי ח"כ איילת שקד. הפגישה הסתיימה בחיוכים ובסיכומים ברורים לגבי החוק המדובר. סוכם שם כי בישיבת הממשלה הקרובה (זו שהתקיימה ביום ראשון השבוע) יוצגו שלושה נוסחים של החוק – שתי הצעות חוק פרטיות, של אלקין של שקד, ועקרונות החוק שמגבשת לשכת ראש הממשלה. הממשלה תאשר את הכול, וביום רביעי יאושרו במליאת הכנסת בקריאה טרומית הצעות החוק של אלקין ושקד. לאחר מכן יוקפאו שתי הצעות החוק הפרטיות שעליהן יש מחלוקת בין סיעות הקואליציה, עד שתסתיים העבודה על הצעת החוק של ראש הממשלה והכול ימוגז אליה.

הארבעה לחצו ידיים והלכו לדרכם. גם הודעה לעיתונות מוסכמת ומתואמת יצאה לאחר הפגישה. באותו ערב אף תדרכו אנשיה של שרת המשפטים ציפי לבני כי היא תתמוך בנוסח הצעת נתניהו, וכי הצעתו דומה מאוד להצעתה שלה בנושא (היא לא באמת דומה, אבל כך לפחות טענה לבני).

במוצאי שבת, ובעיקר ביום ראשון בבוקר, הכול התהפך. ביש עתיד ובמפלגת התנועה זעמו לפתע על ההחלטה להצביע על הצעות החוק הפרטיות, אלו שאינן מקובלות עליהן. הפיצוץ סוקר בהרחבה בכלי התקשורת. מה קרה שם ביום שלפני להתהפך כך? ההסבר הפורמלי מדבר על כך שהוסכם על הצבעה משותפת – גם על הצעת ראש הממשלה וגם על השניים האחרות בעת ובעונה אחת, במקום שקודם יצביעו על שתי הצעות הפרטיות ורק אחר כך יחכו להצעה הממשלתית.

מקורבן לרוצה

המושך מעמוד השער

מיוחד בחוק העונשין מאפשר להפחית מהעונש, כשהנאשם היה נתון במצב של מצוקה נפשית קשה, עקב התעללות חמורה ומתמשכת בידי מי שהנאשם גרם למותו. לאור הסעיף הזה הפחית בית המשפט מעונשו של היילו וגזר עליו עשרים שנות מאסר.

ביום שני הקרוב, ועל רקע מאבק ציבורי נרחב למען היילו, יתקיים דיון בבית המשפט העליון בערעור שהגישו סנגוריו של היילו על פסק הדין. אלא שכבר כאן חשוב להבהיר: במרכז המחאה הציבורית, שאליה נגיע בהמשך, עומדת זכותו של קורבן אונס להגן על גופו מפני פגיעה. אולם כשקוראים את פסק הדין מתברר שעוד לפני השאלה הערכית בדבר זכות ההגנה על הגוף, ניצבת שאלה עובדתית שנויה במחלוקת: האם היילו אכן היה נתון בסכנת אונס, והאם אכן תחושת הסכנה היא שגרמה לו לרצוח את איילין.

שאלת המניע

היילו העיד על האירוע במשטרה ואף שחזר את הציצ, אולם רק כשעלה להעיד בבית המשפט הוא החל לספק פרטים נוספים שדבריו היו חלק מאותה פרשה נוראה. בליל האירוע, כך טען, השמיע איילין באוזניו הערות מיניות בוטות, כפי שעשה בפעמיים הקודמות כשביצע בו את מעשי הסדום. היילו סיפר שנכנס להיסטריה. "פשוט ראיתי את כל מה שקרה, במיוחד את האונס. אני עומד והוא מוציא את האיבר מין שלו ומשתין. איך שהוא מוציא את האיבר מין נכנס לי כל מיני דברים. הסתובב לי המוח".

בית המשפט קיבל את גרסתו של היילו שהיה קורבן לתקיפות מיניות מוקדמות של המנחה, "בהיעדר ראיה לסתור". עם זאת הוא קבע כי הריגתו של איילין לא נבעה מההערות המיניות, אלא מרצונו של היילו לסיים את מסכת הסחיטות הכספיות. בית המשפט תמה על העובדה שלפני עדותו בבית המשפט לא סיפר היילו על האמירות המיניות שקדמו לרצח. את גרסתו של היילו בדבר ההערות המיניות, והחרדה והטירוף שאחזו בו בעקבותיהן, הגדיר בית המשפט כ'גרסה כבושה', כלומר גרסה שלא נמסרה בהודמנות הראשונה. המסירה המאוחרת פוגעת באמינותה של העדות ובית המשפט מעניק לה משקל מופחת. גם אם לא היו הערות מיניות הוא הבין שהוא בסכנה לאונס, זה אינהרנטי לסיטואציה, אומר עו"ד אלון אייזנברג, פרקליטו של יונתן היילו. "האונס לא התרחש כמה שנים קודם אלא כמה ימים קודם. אם זו הייתה בחורה היו אומרים

שהנאשם המיני לא עמד ברקע? יש פה אפליה מגדרית ברורה". כדי להמחיש את טענותיו בדבר היחס השונה שהייתה מקבלת אישה נפגעת תקיפה מינית, מבקש אייזנברג, כתרגיל מחשבת, להמיר את מושא התקיפה ל'דנה'. "אם אני עכשיו לוקח את 'דנה' ופוגש אותה במרכז המסחרי, דורש ממנה אלף שקל, לוקח אותה למקום חשוך באמצע הלילה ופותח את המכנסיים בפניה – מה דנה מבינה? צריך גם הערות מיניות? אם זו הייתה בחורה, האם לבית המשפט היה אומץ לשאול למה היא לא ברחה, למה היא חנקה אותו? הרי היא הייתה מקבלת פרס ישראל".

מנגד פרקליטות טוענים שבחקירותיו צייר היילו תמונה אחרת, שלפיה הרצח נבע מרצונו לשים קץ לסחיטות הכספיות בלבד וכי ברקע לא עמד החשש מפגיעה מינית נוספת. "נניח את העניין של הפגיעה המינית הקודמת לרצח בצד", אומר עו"ד מיקי פורן, ששימש התובע מטעם המדינה בבית המשפט המחוזי. "הוא לא סיפר עליה בהתחלה. לא יכולנו לשלול זאת, כך שהמידע הזה עמד לזכותו. אני לא שופט אותו על זה אבל עדיין, גם אחרי החקירה השלישית שבה יונתן סיפר סוף סוף על הפגיעה המינית שעבר, כאשר הוא נשאל במשטרה מה קורה באותו ערב הוא מסב את כל האירוע על העניין של הסחיטה בלבד, לא על הפגיעה המינית. שוב ושוב הוא נשאל מה קרה באותו ערב, ושוב ושוב הוא מדבר על הסחיטה הכספית בלבד כוז שהגיעה אותו לרצח".

בית המשפט קבע שלא היה פה אקט של הגנה עצמית מצד היילו. איילין לא תקף את היילו אלא להפך, היילו הפתיע את איילין מאחור וחנק אותו. על פי הכרעת השופטים היילו לא חש סכנה מיידית באותה סיטואציה, ולמעשה לא התקיימו התנאים להגנה עצמית. "לנאשם היו לפחות שלוש 'נקודות יציאה' בהן יכול היה לנתק מגע מהמנחה ולהימנע מלפגוע בו", כתבו השופטים, וציינו את האפשרויות שעמדו באותו ערב הציצ להמתין לו, וכשאיילין עמד עם הגב אליו טרם הרצה. עו"ד אייזנברג מצדו חולק על קביעת בית המשפט ומדגיש את השליטה של איילין בסיטואציה, את יחסי הכוחות ואת חוסר היכולת של היילו להתנגד. "בית המשפט לא יכול לצפות מקורבן התעללות מינית שיחכה שהמנחה יאנוס אותו שוב כדי להיכנס להגדרה של הגנה עצמית", הוא אומר.

מעבר לקביעה שהיילו לא היה בסכנה, הוסיף בית המשפט וקבע כי מאדם המצוי במצב של התעללות ממושכת מצופה לפנות למשטרה. "בענייננו, על אף שניתן להבין שהנאשם חש פחד במפגשו עם המנחה, עמדו בפניו מספר דרכים להתמודד עם הסיטואציה אליה נקלע ותחושתו הסובייקטיבית כי 'אין מוצא' אינה עומדת במבחן האדם הסביר", כתבו

השופטים. "בפני הנאשם עמדו מספר אפשרויות להתמודד עם התעללות המנחה בו, שהעיקרית שבהן היא פנייה לרשויות, ויש להניח ולצפות כי האדם הסביר היה בוחר בה".

"הציפיה מהיילו להתלונן אינה סבירה", אומר אייזנברג בתגובה. "היילו לא שיתף את המשפחה שלו ואת החבר הכי טוב שלו במעשה הסחיטה של ירון

"הציפיה מהיילו שיתלונן אינה סבירה". עו"ד אייזנברג

ובהתעללות המינית. המשפחות של יונתן ושל ירון גרות באותה שכונה, באותו בלוק, והוא פחד שהמשפחה של איילין תנקום במשפחה שלו. בנוסף, הציפיה מגבר בעדה האתיופית ללכת להגיד שגבר אחר אנס אותו גם היא בלתי סבירה. הוא מאבד את הגבריות שלו, את האני שלו. זו דרישה שאי אפשר לעמוד בה". מנגד טוען פורן שגם בהתחשב באופי המיוחד של המקרה, לא ניתן לוותר על הפנייה לרשויות. "כשמדובר ברצח אי אפשר להתחשב בעניין התרבותי. לא יכול להיות שדינו של רוצח אתיופי יהיה שונה מדינו של רוצח רוסי, אשכנזי, מזרחי או בדווי. כל אדם שהיה עומד במצב שלו היה שרוי במצוקה. זה לא משנה אם הוא גדל בשכונת עוני או בשכונת יוקרה. מי שאחראי על הכוח ועל אכיפת הדין זה הרשויות והמשטרה. אם אדם פרטי מרגיש חירות לקחת את החוק לידים, זה מחייב את המדינה לפעול נגדו בעוצמה ראויה. אנחנו חיים במדינת חוק. אם כל אחד ירשה לעצמו לעשות דין לעצמו ולתקוף את מי שפוגע בו, תהיה פה אנרכיה. לא כל שכן כשמדובר ברצח כל כך אכזרי".

מחסום הבושה

קביעותיו של בית המשפט עוררו את כעסם של פעילים חברתיים, בהם ספיר סלוצקרי-עמרן מהתנועה החברתית פמיניסטית 'אחותי', שידעה חרשותית שראתה באחד העיתונים על המקרה עוררה את תשומת לבו. לאחר שיחה עם עורך דינו של היילו ובידור פרטי המקרה, היא יזמה מאבק ציבורי לשהרוד יונתן היילו.

"צריך להבין, כששופט פונה לרשויות

ומתקשר למשטרה זה לא אותו דבר כמו שיונתן או אנשים מהשכונה שלו יתקשרו למשטרה", היא אומרת. "הנערים האלה גדלים בשכונת מצוקה שהמשטרה והרשויות הפקירו אותה, וכשהחוק לא נמצא לבן אדם אין ברירה אלא להגן על עצמו. אם הוא היה מתלונן למשטרה איילין היה עלול לגלות זאת. אם חס וחלילה היה קורה מקרה כזה לבן של השופט, הוא היה יכול לעזור לו לעבור למקום אחר, שלא יצטרך לראות את התוקף כל יום. יונתן עבד באותה תקופה כאורז בספרמרקט. זה לא שהיו לו אמצעים כלכליים לעבור דירה. יש פה חוסר הבנה מוחלט של הסיטואציה".

סלוצקרי-עמרן וחבריה פתחו בקמפיין ציבורי בתקשורת וברשתות החברתיות, שכותרתו 'ישוחרר יונתן היילו'. "אנחנו חושבים שלקורבן תקיפה מינית יש זכות להגן על גופו רגע לפני שהוא נאנס שוב", היא מסבירה. "אנחנו לא רוצים שיהיה מצב שבו קורבנות יעמדו באיזשהו מקום חשוך ואז יצטרכו להתחיל לחשוב אם הם יכולים להגן על עצמם, אם הם בכלל יצליחו לצאת מהקיפאון. אנחנו לא רוצים שקורבן תקיפה יתחיל לעשות חישוב ומאזנים, האם הוא צריך להגן על עצמו וללכת לעשרים שנות מאסר או שהוא נאנס שוב. זה לא שאנחנו מעודדים עכשיו רצח המוני של אנשים על ידי קורבנותיהם, אבל יש פה נסיבות מיוחדות ולבית המשפט יש הזדמנות לקבל הכרעה פרופורציונלית".

ביום שני הקרוב מתכוונים סלוצקרי-עמרן וחבריה להגיע לאולם בית המשפט העליון, להתיישב באולם הדיונים ולהסתכל לשופטים בעיניים, כלשונם. הם מעריכים כי עמם יגיעו מאות אנשים, שיבקשו להביע תמיכה בהיילו. "בפעמים האחרונות שהתקיים דיון בתיק נכחו באולם רק יונתן, אחותו ועורך דינו", אומרת סלוצקרי-עמרן. "הפעם אנחנו מתכוונים להתייצב מאחורי יונתן ולהגיד לשופטים שזהו מאבק ציבורי והם נותנים דין וחשבון לא רק ליונתן, אלא לציבור שלם שיושב מאחוריו".

פורן מדגיש כי בין העובדות המוצגות בקמפיין לבין ההכרעות המשפטיות קיים פער ברור: "כל הקמפיין מבוסס על ההנחה שלפני שהיילו רצה את איילין הוא היה בסכנה שאיילין יאנוס אותו שוב. זה בדיוק מה שבית המשפט קבע שלא קרה. ולא רק שלא קרה, אלא גם היילו לא חשש מזה. בית המשפט מנתח את העדות שלו ואת הדברים שהוא אמר במשטרה וקובע באופן מפורש שלא הייתה מחשבה של היילו שזה מה שהולך לקרות, ולמעשה הוא פעל מתוך נקמה".

גם בעיקרי הטענות שהגישה לקראת הדיון בערעור חזרת הפרקליטות על עמדה זו, שלפיה היילו לא פעל מתוך הגנה עצמית ולא עמד בפני סכנה מוחשית. "תחושות אומללות, זעם, תסכול ורחמים עצמיים, וגם העובדה שהמנחה לא נמנה על ל"ו

צדיקים בטרם נרצח, אינם מהווים הגנה (מלאה) במשפט, נכתב.

"לא שינינו את העובדות, אנחנו פשוט מפרשים את הסיטואציה אחרת", מבהירה בתגובה ספיר סלוצקרי-עמרן. "הפרשנות של בית המשפט המחוזי מנותקת ובעייתית. היילו כן התייחס לפחד שלו מאונס, אבל בגלל שהיה לו מאוד קשה לדבר על זה אז הוא דיבר על הפחד שלו מהסחיטה. גם אחרי שהוא התוודה על האונס באוזני החוקרים הוא לא באמת עבר את מחסום הבושה. הוא מתבייש בזה גם עכשיו. עד היום הוא לא רוצה שהמשפחה שלו תתראיין כדי שהם לא יצטרכו להתייחס לעניין הזה. סחיטה כספית הרבה פחות מביישת. מומחים ומומחיות לטראומה מינית שקראו את הכרעת הדין אומרים שהעובדה שהעדות בבית המשפט מורחבת יותר לעומת העדות בחקירות, היא דבר שהוא טבעי והגיוני בקרב האדם הסביר שהוא נפגע תקיפה מינית. יותר מכך, זה אפילו חיזוק לכך שהוא חווה טראומה מאוד קשה".

גורל האישה המוכה

בנוסף למחלוקות סביב המצע העובדתי של הסיפור, המקרה של יונתן היילו מעלה את אחת הסוגיות המורכבות במשפט הפלילי: כיצד יש להתייחס לקורבן התעללות ממושכת שמחליט לשים קץ לדבר ולמעשה לקחת את הדין לידיו. אחת הפרשיות הידועות בהקשר זה הוא המקרה של ברמלה בוחבוט.

עשרים וארבע שנים הייתה בוחבוט נשואה לגבר שהפליא בה את מכותיו. עשרים וארבע שנים של אימים לבל תעז להתלונן או לקבל טיפול רפואי. עשרים וארבע שנים שבהן תפקדה

הפחית בית המשפט מעונשה של בוחבוט וקצב אותו לשלוש שנות מאסר.

לא מתחרט

פורן סבור שהמקרה של היילו שונה מהמקרה של בוחבוט במונחים רבים. "ראשית", הוא אומר, "אייאפשר להשוות בין מי שחי תחת קורת גג משותפת בבית אחד עם האדם שמתעלל בו על בסיס יומיומי, לבין מי שנתקל מדי פעם ברחוב בבחור שמבקש ממנו כסף. שנית, כרמלה בוחבוט פנתה למשטרה, אך למרות זאת בעלה נשאר בבית. זאת אומרת שעל אף הפנייה לרשויות, היא לא קיבלה מענה." "שלישית", ממשיך פורן, "האירוע של ההרג שבו הורשעה כרמלה בוחבוט היה תוך כדי פרץ אלימות של המנוח. פה לכל היותר הייתה סחיטה כספית שהובילה לרצח. ורביעית, מרגע שבוחבוט הרגה את בעלה היא הצטערה ואמרה שעשתה טעות ושסודר לקחת את החוק לידיים. לעומת זאת היילו חושב עד היום שמה שהוא עשה היה בסדר ושהוא היה מחויב לפעול כפי שפעל".

זהו סיפור על שני קורבנות שהיו בתורם גם תוקפים, מסוג המקרים שבהם ההבחנה בין תוקף וקורבן מיטשטשת. תיק יונתן היילו נושא עמו שאלות עובדתיות בדבר המניע לרצח וחלופות הפעולה, לצד שאלות ערכיות בדבר נטילת הדין לידיים. לאחר שימשע את הערעור בשבוע הקרוב יצטרך בית המשפט העליון להכריע אם לקבל את פסק הדין שהתקבל במחוזי, ובדרך לאתר גם את אותה נקודה מדויקת על הרצף בין תוקף לקורבן, שבה היה ממוקם יונתן היילו בלילה ששינה את חייו. ■

mishpati@makorishon.co.il

אחיו, אחיותיו והסביבה, כולם ידעו על כך ושתקו. היא הסתובבה כצל, נושאת על פניה ועל גופה סימני חבלה ואינה מעלה חיוך. בניה בגרו באווירה של מכות שהוכתה אמם, וגם כשבגרו לא התערבו. בנובמבר 1993 היא אושפזה בבית-חולים לאחר שבעלה הכה בראשה בקבקב. אובחנו סימני חבלה חמורים, ועל פני הדברים ברור היה כי הוכתה. לסגל בית החולים היא הסבירה כי הכתה את עצמה, ולמרבה הפלא ההסבר התקבל".

למרות נסיבות חייה של בוחבוט לא קל היה לשופטים להפחית מעונשה. השופט יעקב קדמי סבר שעונש המאסר של שבע שנים הוא קל די והותר. "הקלה מרחיקת לכת מגמדת את מעשה ההמתה ונוטלת ממנו את ייחודו המחמיר", כתב. "המסר המוצג כאמצעותה לנוגעים בדבר הוא כי יש נסיבות המצדיקות נטילת חיים כתגובה להתנהגות מחפירה, גם במקום שהדין רואה את הממית אחראי לקיפוח מכוון של חיי קורבנו".

גם השופט גבריאל בך הביע קושי להפחית מעונשה של בוחבוט: "אין לקפד את פתיל חייו של אדם, גם אם זה איבר צלם אנוש בהתנהגותו הבלתי-אנושית. גם עברייני אלים ונתעב זכאי לכך שעונשו ייקבע בבית משפט ורק בבית משפט", אך מנגד הוסיף: "הרי בשר ודם אנו, ואין אנו פועלים תוך נטרול הרגש האנושי. אחרי שקילת כל הגורמים עמדתי היא כי רגש הצדק לא יכול להשלים עם כך שאישה זו, שמעשי טרור וזועתיים כאלה עברו עליה, תהיה נמקה בכלא זמן כה רב". רוב של שלושה מול שני שופטים

בליבה ההחלטה לשים קץ לחייה. אלא שאז התקרב בעלה אל החדר. בוחבוט המפוחדת שלא ידעה מה צפוי לה כעת, כיוונה אליו את הרובה וירתה לעברו 31 כדורים. "צרו אורך של תסכול, חוסר אונים ופחד", כפי שתיאר זאת סגורה במשפט. בית המשפט המחוזי גזר על בוחבוט שבע שנות מאסר בפועל. על גזר הדין הוגש ערעור לבית המשפט העליון. "כרמלה בוחבוט הייתה אישה מוכה", כתבה בפתח פסק דינה השופטת דליה דורנר. "ביישוב הקטן שבו היא מתגוררת היה זה סוד גלוי. הורי בעלה,

כמשרתת, והלבישה והנעילה את מי שהכה אותה ללא רחמים. בסכין, כמברג, במזלג, מה שבא ליד. באותו יום בחודש פברואר 1994, רדף אחריה בעלה עם סכין, תוך שהוא מאיים עליה שביא לביתם אישה נוספת, אישה שבוחבוט ידעה שהוא מקיים עמה יחסים רומנטיים מחוץ לנישואים. "זה מה שיש", צעק לעברה. "כעת שאת יודעת אביא אותה לבית ותשרתי גם אותה". במהלך המנוסה נכנסה בוחבוט לחדרו של בנה החייל, נטלה את נשקו וכיוונה אותו אל גרונה. באותו רגע גמלה

"הפרשנות של בית המשפט מנותקת ובעייתית". פעילי המחאה לשחרור יונתן היילו צילום: דף הפייסבוק "לשחרר את יוני - lethimgo"

מצילין אותן בנפשן

המשפט העברי מכיר במקרים מסוימים בזכותו של אדם להרוג את מי שמאיים עליו בפגיעה מינית

יעקב חבה

שאלת ההגנה העצמית במשפט העברי נדונה במשנה במסכת סנהדרין. המשנה מונה שלושה מקרים שבהם רשאי הנרדף או צד שלישי למנוע את מעשהו של הרודף-העבריין ולהציל את הנרדף: "ואלו הן שמצילין אותן בנפשן, הרודף אחר חברו להורגו, אחר הזכור ואחר הנערה המאורסה". כלומר, מי שנמצא במצב סכנה לפגיעה מסוג רצח או אונס, יכול להגן על עצמו גם במחיר פגיעה בחייו של הרודף.

ואולם, הפגיעה בחייו של הרודף מותרת רק כמוצא אחרון, כשלא ניתן לנקוט באמצעים קלים יותר. כך פוסק הרמב"ם (הלכות רוצח א, ז): "אם הוזהירוהו והרי הוא רודף אחריו, אף על פי שלא קיבל עליו התראה, כיוון שעדיין הוא רודף הרי זה נהרג. ואם יכולים להצילו

עו"ד פורן: "מי שאחראי על אכיפת הדין זה הרשויות והמשטרה. אם אדם פרטי מרגיש חירות לקחת את החוק לידיים, זה מחייב את המדינה לפעול נגדו בעוצמה ראויה. אנחנו חיים במדינת חוק. אם כל אחד ירשה לעצמו לתקוף את מי שפוגע בו, תהיה פה אנרכיה. לא כל שכן כשמדובר ברצח כל כך אכזרי"

באבר מאברי הרודף כגון שיכו אותו בחץ או באבן או בסייף ויקטעו את ידו או ישברו את רגלו או יסמו את עינו, עושין. ואם אינן יכולין לכוון ולא להצילו אלא אם כן הרגוהו לרודף הרי אלו הורגין אותו, ואף על פי שעדיין לא הרג". אמנם יש מן הפוסקים הסבורים שהדרשה לפעולה הדרגתית שתגרום מינימום נזק לרודף מופנית רק לצד שלישי שפועל להציל את הנרדף, ואילו לנרדף עצמו תעמוד ההגנה גם אם פעל ללא הדרגתיות. אך בכל מקרה הפעולה תהיה מותרת רק כאשר הנרדף מצוי בסכנה ודאית ומיידית.

הרא"ש (בבא קמא ג, יג) קובע: "וכן אם רואה אדם שישאל מכה את חברו ואין יכול להציל אם לא שיכה את המכה, אף על פי שאין מכהו מכת נפש, מותר להכות המכה..." (ראו גם שו"ע חו"מ תכא, יג). הרא"ש מתיר לפגוע גם ברודף

שעומד להכות את הקרוב ולא להורגו, אולם במקרה זה הוא מתיר להכות את הרודף ולא להורגו מדברי התלמוד במסכת קידושין (כת, א), "הקורא לחברו רשע יורד עמו לחייו", יש ראשונים המסיקים שיש פטור למכה את חברו כאשר ההכאה באה כתגובה להתגרות מצדו. אולם גם לפי אותם ראשונים מדובר בהכאתו של המתגרה ולא בהריגתו.

התגרות ממושכת אינה מהווה אפוא עילה המתירה פגיעה ברודף, כל עוד לא קיימת סכנה לפגיעה מיידית.

אף על פי כן מצאנו כי התגרות ממושכת יכולה במקרים מסוימים ללמד על הסכנה שאותה חש הנרדף. כך למשל בסוגיית 'מוסר'. המוסר הוא מי שעומד להלשין ולמסור את חברו לגויים. ההנחה היא שמסירה כזו מסכנת את חייו של הנמסר, ועל כן ההתייחסות אל המוסר

היא כאל רודף על כל המשתמע מכך. הרמב"ם מדגיש כי מוסר שכבר ביצע את זממו אינו נענש, בוודאי לא בעונש מיתה. עם זאת מי ש'הוחזק למסור', כלומר עשה זאת כבר שלוש פעמים, וממשיך לאיים לעשות כן, ניתן לפגוע בו גם כשלא נשקפת ממנו סכנת מסירה מיידית, שכן העבר מלמד שהאיום שלו במסירות נוספת הוא רציני וממשי. אלא שקשה להסיק מדין 'מוסר' למקרה דנן. ההלכה המתירה פגיעה במי שהוחזק למסור היא הוראה ספציפית לדין מוסר. מה עוד שנראה מן הפוסקים כי ההכרזה על אדם כ'מוחזק למסור' נעשית על ידי בית דין או לפחות תוך מעורבות שלו, ולא על ידי אדם פרטי.

ד"ר יעקב חבה הוא סגן דיין הפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר אילן

כוח לנבחרי הציבור

הצעת חוק חדשה מבקשת להגביר את כוחם של חברי המועצה על חשבון ראשי הרשויות, ובכלל זאת להעניק להם תגמול כספי וייעוץ משפטי. השאלה היא למי יוגש החשבון

כיועץ המשפטי של המועצה המקומית תל-מונר, ייצג בעתירה את ראש המועצה מול חברי המועצה שגם אותם הוא אמר לייצג, בזמן שחברי המועצה מימנו את מאבקם המשפטי מכיסם.

לובי של מתנגדים

ח"כ יפעת קריב, שלפני בחירתה לכנסת שימשה כחברת מועצה בהוד השרון, מספרת כי הצעת החוק שלה נובעת מתוך היכרות אישית עם הבעיות האקוטיות שבהן נתקלים חברי מועצות. "רצתי למועצה והבטחתי לתושבים שאעשה כמה דברים שקשורים לחינוך ולרווחה", היא מספרת, "אבל לאחר שנבחרתי לתפקיד גיליתי שאין לי שום כלי שבאמצעותו אוכל להיות נאמנה להבטחת שנתתי לבוחרים שלי. הבנתי שאם אני רוצה לשנות ולהשפיע ברשות המקומית אין לי שום כלי שיכול לאפשר לי לעשות את זה". קריב מוסיפה כי נחשפה בתפקידה לבעיות ולשחיתויות שונות, אך לא היו בידיה כלים לפקח ולבקר על כך. "יש אינספור ערים ויישובים שבהם ראש הרשות המקומית מתנהל באופן לא תקין. אני בכלל לא רוצה להגיד כלום על מגזרים שבהם המולות שולטות בשלטון המקומית ומי שלא בחמולה לא נכנס. זו בעיה קשה של החברה הישראלית". לדברי קריב, על פי החוק הקיים חברי המועצה אינם ישות משפטית ולא הוקדש להם חוק ספציפי. "אנחנו מקווים להגיש את ההצעה לממשלה עוד במושב הזה. המטרה שלי היא הפעלת לחץ גדול ככל הניתן כדי שההצעה תעלה על שולחנה של ועדת השרים לחקיקה".

יש לובי של מתנגדים לחוק? "כן, לובי של ראשי הערים. זהו לובי חזק מאוד, שלא רוצה להקנות מעמד דמוקרטי, שוויוני וחוקתי לחברי המועצה". באיזה אופן את מרגישה את הלחץ מצד ראשי הערים? "אני לא רוצה להשתמש בביטוי

למשל כבר כיום את חובתם להעביר מסמכים לידי חברי מועצה. יש פתרונות עקרוניים, אבל ברגע שאתה כול-יכול אתה מצפצף על זה, ואם יש משרד פנים אימפוטנט לא יקרה עם זה כלום". לדבריה, הסעיף החשוב ביותר בהצעת החוק נוגע לסיוע המשפטי שיינתן לחברי המועצה, שכיום נאלצים לוותר על זכויות בוחריהם בשל חוסר משאבים למימון פעילות משפטית.

"פעמים רבות חברי מועצה שדורשים לקבל מסמכים המגיעים להם על פי החוק פונים לבית המשפט. במקרים כאלה המועצה, שידעת שתפסיד במשפט, מודיעה לבית המשפט שהעבירה את המסמכים. בית המשפט, ששמח על הפתרון המהיר, סוגר את העניין מבלי לפסוק הוצאות משפט לחבר המועצה ששילם על התביעה ממיטב כספו, ובכלל נמנע מלהתעסק בסוגיה המהותית של הזלזול בחוק, כיצד מצפים שאותו חבר מועצה יגיש תביעה כזאת בשנית? אם אתה לא מיליונר, בכמה מקרים כאלה תעמוד?" דוגמה אופיינית לאבסורדים שבהם נתקלים חברי מועצה כבואם לנהל הליכים משפטיים במסגרת מילוי תפקידם הציבורי, ניתן למצוא בעתירה מנהלית שהגישו חברי מועצת תל-מונר נגד ראש המועצה, רוני גולן. למרות החלטת המועצה המקומית למשוך תוכנית בעייתית להקמת אזור תעשייה, החליט ראש המועצה, הנציג הרשמי של המועצה בוועדה המחוזית, להמשיך לקדם את התוכנית על דעת עצמו. באותה עתירה, שהוגשה לפני כשבועיים, התגלה כי עו"ד אלי אליאם, המכהן

הצעת החוק מבקשת לזכות אותם בגמול כספי מקופת הרשות המקומית עבור השתתפותם בישיבות המועצה והוועדות. חברי המועצה יזכו גם להחזר על כספים שהוציאו לצורך מילוי תפקידם, כמו הוצאות טלפון, אינטרנט, הרפסות, נסיעות, חניה, והשתלמויות מקצועיות. עוד מבקשת ההצעה לאפשר לחברי מועצה המעוניינים בייעוץ משפטי בנושא הקשור לפעילות המועצה לפנות למחלקה לייעוץ משפטי לחברי מועצה, שתוקם במשרד הפנים. כיום חבר מועצה המבקש לממש את סמכויותיו וחיותיו השונות או לאכוף על גורמים ברשות המקומית תיקון ליקויים שאליהם נחשף, נאלץ לרוב לפנות לבית המשפט במימון אישי. בדברי ההסבר שצורפו להצעת החוק נאמר כי לא מדובר בייצוג משפטי שיינתן לחברי מועצה, אלא במנגנון שסייע לחברי המועצה לכלכל את צעדיהם ולפתח בהליכים בעלי ביסוס משפטי. על פי הצעת החוק, במקרים שבהם יעתור חבר מועצה נגד הרשות המקומית ויוכה במשפט הוא יקבל החזר הוצאות משפט, כולל אגרת בית משפט ושכר טרחת עורך דין, מקופת הרשות המקומית. הצעת חוק נוספת, שהוגשה במקביל, מבקשת להגביר את השקיפות הציבורית באמצעות הטלת חובה על שידור ישיבות המועצה ופרסום תמלול מלא שלהן, באופן שיאפשר לבחון כל החלטה שהתקבלה.

עסק למיליונרים

בשל כוחם הגדול של ראשי הרשויות, טוענת שיינוקיקרטן, הם מרשים לעצמם פעמים רבות לצפצף על החוק שקובע

רשויות מקומיות, שנעשה בשנת 1978, אמנם היה הכרחי כדי למנוע סחטנות פוליטית בלתי מתקבלת על הדעת, אולם מה שקרה בפועל הוא שכוחו של ראש הרשות התעצם מבלי שהוקמו מנגנונים שיעגנו את הכוח של הצד השני. "חברי המועצה נשארו בלי יכולת להשפיע כמעט על כלום".

איציק וולף

ההצעה, ששותפים לה חברי כנסת מכל הסיעות היהודיות, כוללת מעין קוד אתי שעל פיו אמורים חברי המועצות השונות לפעול. החוק החדש יקבע כי חברי המועצות ימלאו את תפקידם ביושר ובהגינות ומתוך נאמנות לערכי היסוד של מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית, ישמרו על כבוד המועצה וכבוד חבריה, ויפעלו בדרך ההולמת את מעמדם כחברי מועצה ובאופן שיביא לטיפוח אמון הציבור במועצה. עוד מוצע לאסור על חברי מועצה לעסוק בכל עיסוק נוסף, אף שלא בתמורה, אם יש בו פגיעה בכבוד המועצה או במעמדו ובחובותיו של חבר המועצה. מעבר להגבלות שמטילה ההצעה על חברי המועצות המקומיות, היא כוללת גם סעיפים המעניקים לחברי המועצות תנאים טובים יותר לצורך פעילותם. אם כיום חברי מועצות מקומיות אינם מקבלים שכר על פעילותם הציבורית,

ל שולחנו של שר הפנים הנכנס, גלעד ארדן, מונחים נושאים בוערים רבים שעליו ללמוד במהירות ולגבש את דעתו כלפיהם. החל בחוק המסתננים שבוטל פעם אחר פעם על ידי בית המשפט העליון, וכלה בסוגיית פתיחת המרכולים בשבת בתל אביב שהושארה לו כירושה מקודמו בתפקיד, גרעון סער. בנוסף לכל אלו יידרש ארדן בקרוב לקבוע עמדה ביחס ליוזמת חקיקה שעשויה להשפיע על השירות שיקבל כל אחד מאזרחי ישראל מן הרשות המקומית שבתחומה הוא מתגורר.

הצעת חוק הרשויות המקומיות (זכויות וחובות של חברי מועצה) שהגישה ח"כ יפעת קריב בסוף יולי האחרון, אמורה להסדיר את מעמדם המשפטי של חברי המועצות המקומיות, להגדיר את חובותיהם ולהעניק להם זכויות שיאפשרו להם למלא את תפקידם הציבורי באופן אפקטיבי.

שלטון יחיד

עו"ד מיקה שיינוקיקרטן, מנהלת תחום החקיקה בתנועה לאיכות השלטון שהייתה שותפה לניסוח הצעת החוק, מציינת כי חשיבות ההצעה טמונה במיסוד האיזון בין האלמנטים המרכיבים את השלטון המקומי. "בעוד שבשלטון המרכזי קיימים אלמנטים שמאזנים אחד את השני, בשלטון המקומי אין כלום. יש אדם אחד עם המון כוח", היא אומרת. לדבריה, המעבר לבחירה ישירה של ראשי

פתרון דחוק לשמיטה

הרב שאול ישראל, מחשובי הפוסקים בחלכות מזדינה, פקפק ב'אוצר בית דין' ולא העדיף אותו על פני היתר המכירה

צילום: סער יעקב, לע"מ

מנת לתת לחקלאי אפשרות לקבל שכר על עבודתו בשדה. כן מקבל הוא כשליח בית דין החוזר על ההוצאות שהיו לו לצורך שמירה על היבול, וכן לצורך הפקת פירות בשביעית. דבר זה לא היה בומן התוספתא, שהרי היתר או היה רק לעניין הקצירה והבצירה ולא לפעולות הקודמות ללקיטה". כלומר, היתר הורחב לעבודות חקלאיות שלא הוזכרו בתוספתא, ותפקידו של 'בית הדין' השתנה.

הערמה בולטת

בהמשך מצטט הרב עמיה"י את הרב ישראלי (במאמרו "השמיטה במהלך הדורות", בצאת השנה עמ' כא) שהגדיר את ההסתמכות על 'אוצר בית דין' כ'הערמה בולטת'. "יש כאן הכרה אפוא להרחיב את הדין של שלוחי ב"ד הנוכח בתוספתא גם על העיבודים, ולהשתמש בזה גם כלפי הבעלים עצמם. אף על פי שיש כאן הערמה בולטת, וכמעט ביטול של הפקר הפרטי למעשה. ברור שגם כאן הפרצה דחוקה".

נסיים בדברי הרב ישראלי, בהמשך הקטע הנ"ל: "ברור שגם כאן הפרצה דחוקה, ואף בזה אין לראות פתרון קבע. המחמירים ודאי שיש להם מקום לחששות גם בצורות היתר אלה, ואין צריך לומר שמבחינת הרעיונות העיקריים שהונחו במצות השמיטה, יש גם בדרך זה משום עקיפה על המצווה. לא נוכל לראות זאת אם כן אלא כדרך נוספת לשעת הדחק. והשוכל ישקול ויכריע באיזו דרך של שימוש בהיתר החששות יותר מעטים והיא יותר מרווחת, בבחינת תפיסת הרע במיעוטו".

דומה בעיניי שהדברים מדברים בעד עצמם ומבהירים שאין לתלות ברב ישראלי העדפת 'אוצר בית דין' על 'היתר מכירה'.

הרב יהושע בן מאיר הוא ראש המכון להלכה ומחקר שע"י ישיבת שבות ישראל

בשנות השמיטה האחרונות התעורר ויכוח איזו תוצרת חקלאית להעדיף – האם זו של 'היתר מכירה', שבו הקרקע נמכרת לנכרי כדי להתיר עבודות בשנת השמיטה, או זו של 'אוצר בית דין', שבו חלים על הקרקע דיני שמיטה, ובית הדין ונציגיו, בדרך כלל החקלאים, אוספים את היבול ומחלקים אותו לציבור בתמורה להחזר עלויות הקטיפה וההפצה.

באופן עמוק יותר זוהי מחלוקת בשאלה האם נכון לעקוף את השמיטה על ידי היתר המכירה שבו למעשה השמיטה אינה מורגשת, או שיש להעדיף את הדרך של 'אוצר בית דין' שבה מקיימים את השמיטה, למרות שברוך זו קיימים קשיים הלכתיים ניכרים. חשוב לציין שהמקור ההלכתי ל'אוצר בית דין' קיים כבר בתוספתא, אך הוא לא הובא ברמב"ם ובשאר הפוסקים. זאת ועוד, כדי שהיתר ייתן מענה לצריכה של מדינת ישראל הוא הורחב באופן ניכר.

בשנים האחרונות תומכים רבים מרבני הצינונות הרתית בדרך של 'אוצר בית דין'. על כן יש חשיבות מיוחדת לבחון את עמדתו של הרב שאול ישראלי בנושא.

הרחבת היתר

הרב ישראלי עלה ארצה בארץ תרצ"ד, ואף שהיה בקרבתו של הרא"ה קוק רק כשנה, הוא נמנה עם גדולי ממשכי דרכו של הרב בכל הנוגע להלכות מדינה ועוד. עם זאת, בנושאים רבים לא היסס הרב ישראלי לפלס לעצמו דרך עצמאית, השונה לעתים מזו של הרב קוק. כך למשל בענייני שביעית הוא מתווכח בספרו 'ארץ חמדה' לא מעט עם ספרו של הרב קוק, 'שבת הארץ'. במהלך השנים הפך הרב ישראלי לפוסק דומיננטי בתחום המצוות התלויות בארץ, ורבים מהעוסקים בתחום זה הם תלמידיו.

על פי עדותו של הרב יואל פרידמן, בשלב מסוים, לאחר תקופת ניסיון בדרך של 'אוצר בית דין', נטה הרב ישראלי להשתמש ב'אוצר בית דין' רק כהידור בקרקעות שנמכרו בהיתר המכירה' (אמונת עתיך, גיליון 2). כמו כן, במאמר שפרסם הרב ישראלי בשמיטה האחרונה בחייו (חוות בנימין ג, עמ' תר"כ), סיג הרב ישראלי את 'אוצר בית דין' וקבע אותו כפתרון אך ורק לפירות האילן ולא לירקות.

מגרעות נוספות של 'אוצר בית דין' ציין הרב יהודה הלוי עמיה"י (התורה והארץ סרך ו, עמ' 482): "בימינו אוצר ב"ד מתנהל בצורה שונה מתקנת התוספתא. כיום בית הדין מקבל את השדות לרשותו כבר מתחילת השנה. פעולה זו נעשית על

רף ציפיות גבוה

סקר שערך מכון ג'יאוקרטוגרפיה מגלה כי רוב הציבור סבור שיש לתגמל כספית את חברי המועצות המקומיות. 41 אחוזים מהנשאלים ציינו כי לדעתם יש לשלם לחברי המועצות שכר סביר שיגלם את הזמן שהם מקדישים לטיפול בתחומי אחריותם. 16 אחוזים סבורים שיש לשלם לחברי מועצה תשלום סמלי, וכ-35 אחוזים השיבו כי אין שום צורך לתגמל את חברי המועצה שהתנדבו לתפקידם.

ממצאי הסקר עשויים להפתיע כשהם נוגעים לשאלה האם מתן תגמול כספי לחברי מועצה עשוי להקטין את השחיתות בעיר. 48 אחוזים השיבו כי הם לא מסכימים עם התזה הזאת, ו-18 אחוזים מסכימים לה רק באופן בינוני. לכאורה היה בנתון זה כדי להקטין את החשיבות של מתן התגמול הכספי, שכאמור מהווה אחד מאבני הנגף בדרך לאישור הצעת החוק. אולם חשוב לזכור שלסקר השיבו אנשים שהמאבק בשחיתות אינו תחום ההתמחות שלהם. במקרים אחרים, דוגמת השכר הגבוה הניתן לשופטים, קיימת הבנה שיש קשר בין עצמאות כלכלית וחוסר תלות כספית בנורמים חיצוניים למניעת שחיתות.

אחד התומכים בהצעת החוק הוא מנכ"ל משרד הפנים, ד"ר שוקי אמרני. לדבריו, המחוקק העניק לחברי המועצה הרבה מאוד סמכויות ואחריות, אבל לא העניק להם משאבים מספיקים כדי שיוכלו למלא את חובתם הציבורית.

"בשנים האחרונות חלו שינויים מאוד משמעותיים בפעילות של הרשויות המקומיות", אומר אמרני. "הן נדרשות למלא יותר ויותר תפקידים שפעם לא היו נדרשות להן, כמו למשל נושא ההתנהלות בשעת חירום. בעקבות הפיכת העורף לחזית נדרשות הרשויות המקומיות לתת מענה לתושבים בהיקפים הולכים וגדלים. אנחנו עדים גם למגמה מבורכת של מודעות הולכת וגדלה של התושבים לזכויות שלהם. זה פרמטר שמעלה את רף הציפיות והדרישות מנבחרי הציבור. על רקע השינויים הללו, חייבים לתת מענה טוב יותר לחברי המועצה גם בהקשר של שירותים כאלה ואחרים שיקבלו מהרשות המקומית וגם תגמול הולם עבור הזמן שהם משקיעים".

ח"כ קריב ציינה כי שר הפנים הקודם, גרעון סער, תמך בהצעת החוק. שאלנו את ד"ר אמרני האם השר הנכנס, גלעד ארדן, תומך גם הוא בחקיקה. "ברמה העקרונית הוא תומך בכל מה שקשור בחיזוק היכולות של הרשויות המקומיות למלא את תפקידן, אבל טרם ישבתי אתו בצורה מפורטת על יומת החקיקה. ישנם ניואנסים שלא כל כך נראים למשרד, במיוחד בכל הנוגע להיקף התקציבי. נקיים עליהם דיונים עם השר בזמן הקרוב ונגבש את עמדת המשרד על בסיס העקרונות שהוא ינחה אותנו. בסופו של דבר השר הוא שיהליט בנושא".

mishpati@makorrishon.co.il

איומים, אבל קיים לחץ להרחק שלי מתפקידים רשמיים שקשורים לשלטון המקומי. אני מכהנת כיו"ר הוועדה המוניציפלית של השלטון המקומי בכנסת. מרכז השלטון המקומי, בישיבת ההנהלה האחרונה שלו, קרא להדיח אותי מהתפקיד. כמוכן שהם לא יכולים להדיח אותי. היחיד שיכול לעשות את זה הוא יו"ר הכנסת. ואף על פי כן, באופן בלתי דמוקרטי, הם קראו להדיח אותי כי אני מייצגת יותר את חברי המועצה מאשר את ראשי הרשויות". לדברי קריב, המתנגדים העיקריים הם ראשי הערים הוותיקים, והיא אף נוקבת בשמו של ראש עיריית מודיעין מכבי-רעות וראש מרכז השלטון המקומי בישראל, חיים ביבס, כאחד המתנגדים הראשיים להצעת החוק.

במרכז השלטון המקומי דוחים את ההאשמות של קריב. "לחיים ביבס אין שום עניין שלא לחזק את המעמד של חברי מועצה", אומרת דוברת המרכז השלטון המקומי, דים פריץ. "זה בכלל לא עניין אישי. יש היום ועדה של משרד הפנים שדנה בדיוק בנושאים האלה. אנחנו ממתנינים לראות מה תהייה מסקנות הוועדה. אנחנו תומכים בחיזוק מעמד חברי המועצה, אבל קונקרטי במוגע לדרישות לשכר לחברי מועצה, ההצעה עשויה לעלות עשרות מיליוני שקלים ואנחנו דורשים שיתקבל לכך תקציב ייעודי מהמדינה".

המשמעות היא שככל שלא יוטל עול תקציבי על הרשויות, השלטון המקומי לא מתנגד ליוזמת החקיקה? "אנחנו אומרים משהו יותר זהיר. בכל מה שקשור למעמד וזכויות אנחנו תומכים, אבל יש כרגע ועדה שצריכה למסור את מסקנותיה בסוגיה. ביחס לשכר, גם בלי קשר למסקנות הוועדה, תמיד הנושא הזה קשור בשיפוי. כרגע יש הצעת חוק שמטילה את העלויות על הרשויות המקומיות. כל זה מבורך, אלא שאנחנו צריכים לקבל על העלויות הללו שיפוי מהמדינה".

האם מועצה חזקה יכולה למנוע שחיתויות? ראש עיריית בת-ים, שלומי לחיאני, שהורשע בהפרת אמונים

צילום: פלאש 90

"לחברי המועצה אין כלים לפקח על ראשי הרשויות". ח"כ קריב

צילום: פלאש 90

עו"ד שיינוק-קרטון: "בעוד שבשלטון המרכזי קיימים אלמנטים שמאזנים אחד את השני, בשלטון המקומי אין כלום. יש אדם אחד עם המון כוח"

ניסן צור

יורו. בצוואתו של קורנליוס גורליט שנפתחה לאחר מותו הוא ביקש להוריש את כל אוסף האמנות הענק שקיבל מאביו למוזיאון ברן בשווייץ. לאחר שעלה חשש כי מאות יצירות מתוך האוסף נבזזו מיהודים על ידי הנאצים, הודיע דובר המוזיאון כי לפחות 500 יצירות יישארו לעת עתה בגרמניה ויברקו על ידי צוות מיוחד שהוקם בשיתוף פעולה עם שלטונות גרמניה. הצוות יברוק האם היצירות אכן הוחזרו מבעליהן היהודים, ויחליט האם להחזיר אותם לבני משפחתם של בעליהם החוקיים. יצוין כי בעבר כבר התלוננו בני משפחות של יהודים שרכשו נבזז בומן השואה כי גרמניה ושווייץ סירבו בכמה מקרים להשיב להם את הרכוש הגנוב.

בדיסטופיה שובליון, נשיא חבר הנאמנים של מוזיאון ברן, אמר במסיבת עיתונאים בברלין כי "המוזיאון מסכים לקבל את אוסף יצירות האמנות, אולם שום עבודה החשודה כי נבזזה מבעליה החוקיים לא תיכנס לתחומי המוזיאון. אנו נעבוד בשיתוף פעולה עם השלטונות הגרמניים כדי להבטיח שכל יצירת אמנות שנלקחה מבעליה החוקיים תוחזר אליו. ההחלטה של חבר הנאמנים הייתה מאוד לא קלה, ולא הייתה בה שום שמחה. רגשות כאלו היו בלתי הולמים, בהתחשב בהיסטוריה של אוסף האמנות הזה".

אלא שבימים האחרונים חלה תפנית בעלילה, כאשר התברר כי בני משפחתו של גורליט לא מוכנים לוותר בקלות על אוסף האמנות היקרתי. אחייניתו של גורליט, **אויטה ורנר**, הודיעה בסוף השבוע שעבר כי תגיש בקשה לבית המשפט להכריז על הצוואה כלא חוקית, מאחר שלטענתה כושר השיפוט של גורליט היה מעורער בזמן שכתב את הצוואה והוריש את האוסף למוזיאון השווייצרי. אחיה של ורנר, **דיטריך**, הודיע כי הוא דווקא אינו מתנגד לקיום הצוואה. עם זאת, האח והאחות שניהם הסכימו כי יצירות אמנות שיוכח כי נלקחו מבעליהם היהודיים יוחזרו אליהם או לבני משפחתם.

פולין

דוב לא חינוכי

מועצת העיר טושיץ החליטה שלא לקרוא לגן משחקים על שם פו הדוב, בטענה כי זהותו המינית לא ברורה

חשבתם שפו הדוב הוא דמות חביבה מסיפור ילדים מפורסם? תחשבו שוב. במועצת העיר טושיץ, במרכז פולין, סבורים כי מדובר דווקא בדמות המהווה דוגמה שלילית לילדים.

חברי המועצה התכנסו לפני כמה ימים לישיבה שגרתית, שבה היו אמורים להעניק שם לגן משחקים חדש לילדים. ההצעה הרשמית הייתה לקרוא לגן המשחקים בשם 'פו הדוב', אלא שאז התברר כי בקרב חברי המועצה ישנה התנגדות גורפת לדמותו של הדוב החביב כמייצגת את גן המשחקים החדש, משום שלדעתם "זהותו המינית של פו הדוב אינה ברורה, הוא אינו לובש מספיק בגדים ונוהג לחשוף את עצמו בפומבי".

רישארד צ'יחי, חבר המועצה בטושיץ, נמנה עם אלו שהתנגדו בתוקף להציב את דמותו של פו הדוב בגן המשחקים או לקרוא לגן על שם הדוב שנהג להסתובב עם חולצת בטן קצרה בצבע אדום. "הבעיה עם פו הדוב היא שאין לו מלתחה שלמה. הוא חצי עירום, לבוש רק מהמותניים ומעלה ומסתובב בפומבי חשוף לחלוטין, כך שזה מאוד לא מתאים עבור ילדים", אמר צ'יחי. חבר מועצה נוסף הביע גם הוא את התנגדותו ואמר כי "פו הדוב אינו לובש תחתונים כי אין לו מיץ מוגדר. הוא הרמפורדיט (בעל חיים בעל אברי רבייה זכריים ונקביים כאחד)".

חברת המועצה חנה יחימסקה בחרה להטיל את האשמה על הסופר הבריטי **אלן אלכסנדר מילן**, שיצר את דמותו של הדוב. "זה מאוד מטריד, אבל אתה יכול לדמיין דבר כזה? הסופר היה אדם מבוגר שהייתה לו בעיה לקבוע את זהותו המינית", אמרה יחימסקה.

בתום הדיון החליטו חברי המועצה לדחות את ההצעה לקרוא למגרש המשחקים החדש על שמו של פו הדוב, וקבעו להיפגש שוב בשבוע הקרוב כדי למצוא דמות חדשה עבור גן המשחקים. פו הדוב ייאלץ כנראה להמתין למגרש משחקים חדש בעיר אחרת. ■

mishpati@makorrishon.co.il

ארה"ב

על מסלול התנגשות

הנשיא הודיע על רפורמה שתאפשר למיליוני מהגרים להישאר במדינה. הרפובליקנים מאיימים בתגובה בקונגרס

בנאום לאומה שנשא בשבוע שעבר הודיע הנשיא ברק אובמה כי הוא מתכוון לבצע רפורמה מקיפה בחוקי ההגירה, ולאפשר למיליוני מהגרים ובני משפחותיהם להישאר בתוך "ארה"ב, האומה של המהגרים", כלשונו. על פי תוכניתו של אובמה, מהגרים לא חוקיים המתגוררים בארה"ב לפחות חמש שנים ולא ביצעו מעולם עברה פלילית, יוכלו לקבל היתרי עבודה, לשלם מיסים וליהנות מהטבות סוציאליות כמו יתר האזרחים. גם ילדיהם יוכלו להמשיך וללמוד בבתי הספר או גני הילדים, ללא חשש מגירוש. על פי ההערכות מתגוררים כיום בארה"ב כ-11 מיליון מהגרים לא חוקיים.

"אמריקה הייתה תמיד אומה של מהגרים", אמר אובמה בנאומו. "עלינו לגלות חמלה כלפי אותם מהגרים הגונים וחרוצים, שקוטפים את הפירות שלנו ומסדרים את המיטות שלנו. האם אנו אומה שמקבלת את האכזריות של קריעת ילדים מידי הוריהם? התוכנית שלי היא שביל הזהב והשכל הישר בין חנינה המונית לגירוש המוני. אם אתם עומדים בקריטריונים, אתם יכולים לצאת מהצילים ולקבל זכויות על פי החוק". הוא גם ציטט הערכות של כלכלנים כי הרפורמה בחוקי ההגירה תסייע לכלכלה האמריקנית ותכווץ את הגירעון. מאידך, בניסיון להרגיע את החששות כי הרפורמה החדשה תגרוור גל הגירה המוני לארה"ב, הודיע אובמה כי "ביטחון הגבולות בארה"ב יתהדק, וכל מי שחושב להיכנס לארה"ב בדרך לא חוקית, הסיכוי שלו להיתפס ולהישלח בחזרה למולדתו רק עולה כעת".

תוכניתו של אובמה עוררה זעם בקרב הרפובליקנים. מנהיג הרפובליקנים בסנאט, **מייק מקונל**, אמר כי הפעולות החד-צדדיות של אובמה הן התעלמות מרעת הקהל האמריקני, שלפני שלושה שבועות גוד על הדמוקרטים תבוסה בבחירות לקונגרס. "הנשיא לא צריך לאהוב את התוצאות אבל עליו לכבד אותן. אם הנשיא יפעל בניגוד לדעת הקהל ויכפה את רצונו על המדינה, הקונגרס יפעל בנידון", אמר מקונל. טד קרוז, סנאטור רפובליקני המוכר כמועמד לבחירות לנשיאות בשנת 2016, אמר כי "מדובר במשבר חוקתי. הבוחרים אינם תומכים בחנינה גורפת וחד-צדדית, ועדיין הנשיא מכתוב זאת. זה מסוכן".

מנגד, פעילי זכויות אדם בארה"ב הביעו תמיכה נלהבת ברפורמה שמציע אובמה וחלקם אף טענו כי יש לאפשר לכל 11 מיליון המהגרים הלא-חוקיים להישאר בארה"ב. "בכל פעם שיש מיליוני אנשים מוגנים זהו ניצחון גדול לקהילה. עם זאת, אנו מודעים לעובדה כי יותר ממחצית מהמהגרים הלא רשומים נותרים בסכנת גירוש", אמר מייק קארילו, דובר ארגון 'חדד' אנו חולמים' לתמיכה במהגרים.

שווייץ

אמנות גנובה

אוסף האמנות של עוזרו של היטלר נתרם למוזיאון בברן. המוזיאון הבטיח להשיב יצירות שנבזזו מיהודים

מוזיאון האמנות בעיר ברן הסכים לקבל אוסף ענק של יצירות אמנות, שחלקם נבזזו ככל הנראה על ידי הנאצים מבעליהם היהודים. בחודש מאי האחרון הלך לעולמו קורנליוס גורליט, בנו של הילדברנד גורליט, מי שהיה אספן האמנות הרשמי של אדולף היטלר ושקיבל לידיו אלפי פריטי אמנות שהוחזרו על ידי הנאצים בזמן השואה. אביו של גורליט הוריש לבנו אוסף עצום של אלפי יצירות אמנות, בהן תמונות של פיקאסו, שגאל, רנואר, קלוד מונה ועוד. ערכו של האוסף השלם מוערך בלא פחות ממיליארד

"התעלמות מדעת הקהל האמריקני". מפגינים נגד מדיניות אובמה. השבוע בלאס וגאס צילום: EPA

בני משפחתו של גורליט מסרבים לוותר בקלות על האוסף היקרתי. מוזיאון האמנות בברן צילום: EPA

"מסתובב חשוף לחלוטין בפומבי". פו הדוב צילום: שאטרסטוק